

KARPATSKÉ DĚDICTVÍ

2008

Ústav pro ekopolitiku, o.p.s.
www.ekopolitika.cz

Vzdělávací a informační středisko
Bílé Karpaty, o.p.s.
www.bilekarpaty.cz/vis

Ministerstvo životního prostředí
České republiky

Ministerstvo životního prostředí
www.mzp.cz

ANPED
www.anped.org

Oficiální stránky Karpatské úmluvy
www.carpathianconvention.org

ZLÍNSKÝ KRAJ

***

Zlínský kraj je výjimečný svou rozmanitostí. Je krajinou teplých nížinných rovin, pahorkatin i chladných vysokých hor, polí, pastvin a luk s rozptýlenou zelení i lesními komplexy, územím suchých stepních stanovišť i mokřadů, rybníků, jezer a říčních ramen. Od těchto přírodních základů se odvíjí druhové bohatství rostlin a živočichů, od teplomilných až po chladnomilné druhy.

Přírodní podmínky formovaly i charaktery místních obyvatel od bodrých Hanáků, rázovitých Valachů a Kopaničářů, po dobrosrdečné obyvatele Slovácka. Stejně, jako jsou rozmanité prvky folkloru lidí těchto regionů, liší se i způsob zemědělského hospodaření, který je základním způsobem obživy. Úrodné nížiny a vyhříváné stráně kolem řeky Mora-

vy dovolují pěstování teplomilných plodin včetně vína. V severní části na Valašsku pak kamenitě a z hor procházané svahy umožňují jen pastevectví a skromné úrody žita či brambor. Životní podmínky se projevují i v materiálech ke stavbě domů. Zatímco v bohatých nížinách se stavělo z nepálených i pálených cihel, na kopcích z dřevěných trámů.

To vše dohromady a přitom každé samostatně je nezaměnitelným rysem této oblasti a dědictvím nejzápadnější části rozsáhlého komplexu Karpat.

Jaroslav Hrabec, Krajský úřad Zlínského kraje

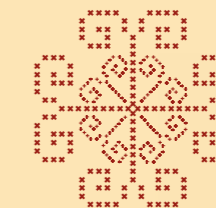
***

Instituce zabývající se ochranou kulturních památek a přírody ve Zlínském kraji

Valašské muzeum v přírodě	Palackého 147, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm, www.vmp.cz
Slovácké muzeum v Uherském Hradišti	Smetanovy sady 179, 686 01 Uherské Hradiště, www.slovackemuzeum.cz
Muzeum J. A. Komenského	Přemysla Otakara II.č.37, 688 12 Uherský Brod, www.mjakub.cz
Národní památkový ústav Kroměříž	Sněmovní nám.1, 761 01 Kroměříž, www.npu.cz
Muzeum Luhačovicického Zálesí	Masarykova 950, 763 26 Luhačovice
Muzeum Jihovýchodní Moravy ve Zlíně	Soudní 1, 762 57 Zlín, www.muzeum.zlin.cz
Archeoskanzen Modrá u Velehradu	Obecní úřad Modrá, Modrá 170, 687 06 Velehrad, www.archeoskanzen.cz
Národní ústav lidové kultury ve Strážnici	Zámek 672, 696 62 Strážnice www.nulk.cz
Tradice Bílých Karpat, o.s.	Hostětín 4, 687 71 Bojkovice, www.tradicebk.cz
Tradice Slovácka, o.p.s.	Blatnička č.98, 696 71 Blatnice pod Svatým Antonínkem, www.tradiceslovacka.cz
Správa CHKO Beskydy	Nádražní 36, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm, http://nature.hyperlink.cz/Beskydy
Správa CHKO Bílé Karpaty	Nádražní 318, 763 26 Luhačovice, www.bilekarpaty.cz
Krajský úřad Zlínského kraje	Třída Tomáše Bati 21, 761 90 Zlín, www.kr-zlinsky.cz

Vřelé poděkování za spolupráci patří Janě Vavřinové, Romanu Bartákovi, Radoslavu Vlkovi, Aleně Fojtáškové, Antonínu Bařinkovi, Radku Bartoníčkoví, Oldřichu Kopeckému a Martinu Šojdrovi.

Autoři fotografií:

Barbora Šafářová, Vladimír Šácha, Pavel Popelka, Roman Barták, fotoarchiv Valašského muzea v přírodě, fotoarchiv VIS Bílé Karpaty, Hana Machů, fotoarchiv obce Dolní Němčí, fotoarchiv folklorního souboru Světlovan, fotoarchiv obce Komňa, Miroslav Válka a Jiří Ohryzek.

Grafické zpracování: Martin Šojdr, www.pukpuk.cz

MAPA PŘÍKLADŮ KARPATSKÉHO DĚDICTVÍ VE ZLÍNSKÉM KRAJI

Mapa představuje příklady kulturního a přírodního dědictví a jeho ochrany. Výběr sestavili lidé, kteří v Karpatech žijí a starají se o jejich udržitelný rozvoj.

***

Proč jsou v mapě vybrána zrovna tato místa a tradice?

O některých jste možná nikdy neslyšeli, u jiných vás spíše napadnou jejich bohatší a věhlasnější "příbuzní". O soutěžení tu ale nejde. Z jistého pohledu jsou všechny uvedené příklady dokonce stejně důležité. Mapa zahrnuje příklady přírodního a kulturního (hmotného i nehmotného) dědictví, jež dohromady vytváří pestrou mozaiku dědictví Karpatského.

Do zpracování mapy se přímo či nepřímo zapojilo několik desítek profesionálů a dobrovolníků žijících v karpatském regionu, kteří chtěli spolu s dalšími znalci a přáteli Karpat přispět k debatě o vhodné ochraně a rozvoji dědictví, které v zde zůstalo zachováno.

V karpatských zemích dnes začínají „zdola“, tedy z iniciativy obyvatel a organizací působících v regionu Karpat, vznikat tzv. Seznamy Karpatského dědictví. Jejich cíl je jednoduchý – sesbírat informace o dědictví, jeho stavu

a ochraně v geografickém území Karpat a tyto informace použít pro lepší management a další rozvíjení dědictví našich předků. Vytváření seznamů koordinuje sekretariát Karpatské úmluvy (dočtete se o ní dále). Do této práce se promítá nový přístup k managementu, neboli péči o dědictví. Jde o to chránit území jako celek, nikoli zvlášť přírodu a kulturu, zdůraznit nehmotné kulturní hodnoty a navrátit do jisté míry péči o dědictví zpátky „domů“, tedy místním lidem – jedincům i organizacím, odborníkům, obcím, městům a krajům.

V mapě uvedené příklady jsou skutečně jen příklady, a tedy zlomek toho, co si dle našeho názoru zaslouží pozornost. Seznam Karpatského dědictví by neměl být elitním seznamem typu Seznamu světového dědictví UNESCO, ale otevřeným inventářem, který svým návrhem můžete obohatit i Vy.

KARPATY

***

Karpaty se rozkládají na území sedmi evropských států – České republiky, Slovenska, Polska, Maďarska, Ukrajiny, Rumunska a Srbska.

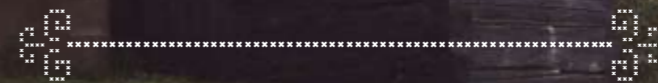

Jsou nejen jedním z největších horských pásem Evropy, ale hlavně unikátním přírodním a kulturním územím. Najdeme v nich nedotčené lesy, rozsáhlé přírodní porosty buku, velké šelmy jako je rys, vlk a medvěd, a asi třetinu všech evropských druhů živočichů a rostlin, mnoho z nich vzácných. Vězte, že biodiverzita – neboli množství a rozmanitost druhů – není nikde jinde v Evropě větší než právě v Karpatech. I z tohoto důvodu zde bylo vyhlášeno množství národních parků, přírodních rezervací a chráněných oblastí. Karpaty jsou ovšem i domovem 16–18 milionů lidí a zdejší hory nejsou bohaté navzdory, ale právě díky lidem, kteří v nich odnepaměti hospodaří.

V ČR zasahují Karpaty do území Zlínského, Jihomoravského, Moravskoslezského a menší části Olomouckého kraje. Pro horské části je typická pastevecká valašská kultura, do níže položených oblastí Karpat zasahují vlivy i z dalších etnografických regionů – na Moravě je to Haná a Slovácko.

Bez nostalgie je ovšem třeba dodat, že Karpaty nejsou jen místem idylických památek a nedotčených lesů. Jsou i oblastí, která se vylidňuje, oblastí ekonomicky důležitých center způsobujících znečištění, místem nových investic a neregulované výstavby turistických středisek. Rozvoj může být pro Karpaty hrozbou nebo příležitostí – pro zdejší přírodu, krajinu, místní obyvatele i jejich dědictví.

KARPATSKÁ ÚMLUVA

***

Z obavy před tímto ohrožením podepsalo 7 karpatských států v roce 2003 Rámcovou úmluvu o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat, známou jako Karpatská úmluva (v ČR platí od roku 2006). Úmluva má pomoci ochránit zdejší přírodu – ovšem to je jen část jejího poslání. Zaměřuje se také na lidi žijící v karpatském regionu a na jejich kulturu, která činí toto území ojedinělým. Jazyk Úmluvy je typický pro podobné právní dokumenty. "Rámcová" znamená, že je spíše dohodnutým rámcem, do kterého mají zapadnout konkrétní aktivity a politiky. Zjednodušeně Úmluva říká, že státy považují spolupráci na zajištění nejlepší možné budoucnosti pro Karpaty za velmi dobrý nápad.

Kdo zajistí, aby Úmluva nezůstala jenom na papíře?

Hlavní zodpovědnost leží na národních vládách. Ve Vídni sídlí v úřadu UNEP (Program OSN pro životní prostředí) dočasný sekretariát Úmluvy, který bude fungovat jen do doby, než se v některém ze států Úmluvy usídí sekretariát trvalý.

Zodpovědnost nesou ovšem i kraje a obce. Kromě toho na Úmluvě pracuje mnoho dalších partnerů – například nevládních organizací, odborníků nebo dobrovolníků z místních komunit, kteří se přímo v terénu snaží měnit slova v činy.

Co je dědictví?

Každý snad byl někdy v muzeu, ovšem co myslíte, najdeme dědictví pouze tam? Nebo žije spíš v krajině a lidech? Jak staré vlastně dědictví musí být? Co do něj zařadit? A především: Jak je nejlépe chránit?

Pokud zrovna nejste pracovník muzea, odboru kultury nebo ochrany přírody některého státního úřadu a nemusíte o podobných otázkách běžně rozhodovat, buďte možná rádi. Není to nic jednoduchého.

Pokud vás však téma Karpatského dědictví zajímá, můžete naprosto nezávadně kontaktovat pracovníky některé z organizací, které se podílely na zpracování této mapy – třeba **Barboru Šafářovou** z Ústavu pro ekopolitiku (barbora.safarova@ekopolitika.cz, tel.: +420 224 828 553) nebo **Vladimíra Šáchu** ze Vzdělávacího a informačního střediska Bílé Karpaty (visbk@bilekarpaty.cz, tel.: +420 518 322 545). Rádi si Váš názor vyslechneme!

Věříme totiž, že péče o dědictví podpořená zkušenostmi a zájmem místních lidí je chytrý způsob, jak zajistit, aby se Karpatské dědictví zachovalo i pro následující generace. A že vaření jídel dle tradičních krajoevých receptů v rodinném kruhu může být pro udržení tradic stejně důležité jako činnost špičkových folklórních souborů.